

Dr Filip MIRIĆ*
Naučni saradnik
Univerziteta u Nišu, Pravni fakultet

Prikaz
Primljeno: 15. januar 2023.
Prihvaćeno: 13. jul 2023.

OSNOVI PENOLOGIJE

Vasiljević-Prodanović, D. (2022) *Osnovi penologije*. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

U udžbeniku *Osnovi penologije*, autorka, prof. dr Danica Vasiljević-Prodanović analizira najznačajnija pitanja penologije polazeći od prvih shvatanja o kriminalitetu, učiniocima krivičnih dela i društvenom reagovanju na kriminalitet. Primena istorijskog metoda je neophodna prilikom proučavanja složenih društvenih fenomena.

Udžbenik se sastoji iz osam strukturalno i logički povezanih celina. Prva glava je posvećena pojmovnom određenju penologije, njenom istorijskom razvoju i odnosima sa drugim krivičnopravnim naukama i naučnim disciplinama. U drugoj glavi su obrađena pitanja teorijske zasnovanosti prava na kažnjavanje, svrsi kažnjavanja, u kontekstu različitih teorijskih pravaca.

Prikaz osnovnih ideja različitih škola krivičnog prava, počev od klasične škole, preko antropološke, do pokrete društvene odbrane, nezaobilazan je deo svih udžbenika ove vrste. Ipak, ono što izdvaja ovaj udžbenik od svih drugih je kritički pristup analizi osnovnih karakteristika različitih penoloških teorijskih pravaca. Ovakav pristup omogućava čitaocu da se kroz osnovne ideje predstavnika pojedinih krivičnopravnih škola, upozna sa razvojem ideja o krivičnim delima, učiniocima i krivičnim sankcijama, ali i da kritički sagleda stavove teoretičara i zauzme svoj stav. Kritičko razmišljanje je najbolja osnova za razvoj nauke.

U četvrtoj glavi prikazani su oblici društvene reakcije na različite oblike kriminaliteta, počevši od privatne reakcije na kriminalitet, kažnjavanja u srednjem

srednjem veku, pa sve do pojave kazne lišenja slobode, kao zasebne krivične sankcije. Posebno je praćen i istorijat kažnjavanja u srednjovekovnoj Srbiji, ustaničkoj Srbiji, Kneževini i Kraljevini Srbiji i Kraljevini Jugoslaviji.

Autorka je posebnu pažnju posvetili razvoju kazne lišenja slobode. Istaknuta je činjenica da lišenje slobode, u prvom periodu svog razvoja, nije imalo funkciju krivične sankcije, već zatvaranja dužnika dok ne isplati dug. Ukazano je na doprinos najvažnijih reformatora izvršenja kazne lišenja slobode, sa ciljem njegove humanizacije. Paralelno sa humanizacijom izvršenja kazne lišenja slobode, došlo je i do promene njenog izvršenja. Navedeni su i najznačajniji pravni akti međunarodnog karaktera kojima su zagarantovana prava lica lišenih slobode u različitim fazama krivičnog postupka i izvršenja kazne lišenja slobode.

Alternativne krivične sankcije zauzimaju značajno mesto u sistemu krivičnih sankcija savremenih krivičnopravnih sistema. Prikazani su različiti oblici alternativnih krivičnih sankcija, počev od admonitivnih mera, elektronskog nadzora, pa do različitih oblika restorativne pravde. Predstavljena je i analizirana mogućnost primene medijacije u krivičnim stvarima. Ovo je još jedna od specifičnosti ovog udžbenika.

U poslednjoj ovog udžbenika analizirani su različiti oblici reakcije na kriminalitet maloletnika. U sistematičnim i primerima potkrepljenim izlaganjima, može se pratiti istorijska nit razvoja društvene i pravne reakcije na kriminalitet, kao i proces donošenja najznačajnijih međunarodnih pravnih akata koji imaju za cilj i konačno ishodište izgradnju „pravosuđa po meri deteta“ i doslednu primenu principa postupanja u najboljem interesu deteta, u svim fazama krivičnog postupka i izvršenja odgovarajuće krivične sankcije.

Knjiga *Osnovi penologije* prvenstveno je nezaobilazno štivo za penologe, kriminologe koje može koristiti ne samo studentima, već i sudijama, tužiocima, kao i teoretičarima i praktičarima ostalih specijalnosti, svima onima koji se u svom svakodnevnom radu susreću sa različitim problemima i pitanjima iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija. Udžbenik *Osnovi penologije*, ne pruža odgovore na sva pitanja penološke teorije i prakse, ali nas podstiče da svojim svakodnevним radom i istraživanjima za njima tragamo i tako doprinosimo razvoju ne samo penologije, već i svih ostalih krivičnopravnih nauka i naučnih disciplina.